

ובדין חזרה נחלקו בית שמאי ובית הלל:

ומה הן מחזירין על גבי הכירה הגרופה בשבת?

בית שמאי אומרים: מחזירין חמין אבל לא תבשיל, לפי שהחזרת תבשיל נראית כאילו בא לבשל בשבת, אבל כשמחזיר חמין אינו נראה מבשל.

ובית הלל אומרים: מחזירין חמין ותבשיל.

ושוב נאמר בסיפא של המשנה: **בית שמאי אומרים נוטלין מעל גבי הכירה בשבת, אבל לא מחזירין, ובית הלל אומרים אף מחזירין.**

ותיקשי, הא תו, למה לי? לשם מה חזרה המשנה וכפלה את המחלוקת לענין חזרה? אלא על כרחך, מוכח שהמשנה "לשהות" תנן.

דוחה הגמרא: **לעולם אימא לך — להחזיר** א-17 **תנן, ואילו להשהות על כירה שאינה גרופה מותר.**

וכדי שלא תקשה מדוע כפלה המשנה את המחלוקת לענין חזרה, צריך לומר שהמשנה באה ללמדנו חידוש נוסף.

וחסורי מיחסרא, וחכי קתני: (15)

נמצא שאם נפרש שהמשנה מצריכה גריפה וקטימה גם לשהיה ["לשהות תנן"] אזי מבואר היטב שנחלקו בית שמאי ובית הלל בשתי הלכות שונות.

אלא אי אמרת "להחזיר" תנן, — מה שנאמר במשנה "לא יתן עד שיגרוף", פירושו לא יחזיר קדירה בשבת לכירה עד שיגרוף, אבל להשהות על כירה שאינה גרופה מותר, וכחנניא.

ולפי זה לא הוזכר במשנה דין שהיה כלל, ולא נחלקו בו בית שמאי ובית הלל, אלא רק בחזרה.

ואם כן יקשה כיצד יתפרשו שתי המחלוקות של בית שמאי ובית הלל במשנה, שהרי המשנה כולה מדברת רק בחזרה, ובהכרח כי **הכי קתני:**

כירה שהסיקה בקש ובגבבא, ונתנו עליה קדירה מערב שבת, מחזירין, מותר להחזיר עליה בשבת עצמה, בין חמין ובין תבשיל, וכל שכן שנותנים עליה מערב שבת תבשיל שישהה עליה בשבת. (14)

ואם הסיקה **בגפת ובעצים, שהם דברים המרבים הבל, גזרו חכמים שאם נטל את הקדירה מהכירה בשבת, לא יחזיר לכירה, עד שיגרוף את הגחלים מערב שבת, או עד שיתן אפר, מפני שהוא נראה כמבשל. אבל להשהות עליה תבשיל מערב שבת, מותר.**

להחזיר לכירה שהסיקה בקש וגבבא ואינה גרופה וקטומה. וצריך לומר, כיון שאינה מוסיפה הבל אין דרך בישול בכך.

15. מתוך כך שהוצרכה הגמרא להידחק והוסיף

שמאי את השהייה — בחמין, בו עצמו אסרו את החזרה.

14. יש לעיין לשיטת רש"י שאסור להחזיר לכירה בשבת מדין מיחזי כמבשל, מדוע מותר

א. כירה שהסיקה בקש ובגבבא, מחזירין עליה תבשיל.

ב. בגפת ובעצים לא יחזיר עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר.

ג. וכאן יש להוסיף על הנאמר במשנה: **אבל לשהות על כירה שהסיקה בגפת ובעצים, משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום.**

ולפי זה, המחלוקת של בית שמאי ובית הלל הן בשהיה ובחזרה —

המחלוקת לענין שהיה:

ומה הן משהין על כירה שאינה גרופה, **בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל, ובית הלל אומרים חמין ותבשיל.**

והמחלוקת לענין חזרה:

והך חזרה **דאמרי** לך שמותר להחזיר על כירה גרופה, **לאו דברי הכל היא, אלא מחלוקת בית שמאי ובית הלל היא. שבית שמאי אומרים נוטלין ולא מחזירין, ובית הלל אומרים אף מחזירין.** (16)

תא שמע: דאמר רב חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הא דאמרינן שמותר לתת קדירה בכירה בשבת, **לא שנו אלא** כשנותן את הקדירה **על גבה** — על שפת הכירה, אבל לתוכה בתוך עובי חללה, אסור. (17)

ומתוך דברי רב חלבו מוכיחה הגמרא דמתניתין "להחזיר" תנן.

שכן, **אי אמרת בשלמא** שהמשנה עוסקת בדין "להחזיר" תנן, ואילו להשהות מותר אפילו על כירה שאינה גרופה, אזי יתכן לפרש שדברי רבי אבהו מתייחסים לדין שהיה על כירה שאינה גרופה, ועל כן **היינו דשני**, זהו שחילק רב חלבו **בין תוכה לעל גבה**, כי רק על גבי הכירה מותר להשהות את התבשיל, למרות שאינה גרופה וקטומה, אבל בתוכה אסור להשהות, מפני שהוא מטמין ממש ברמץ מבעוד יום, דבר שאסרו חכמים שמא יחתה בגחלים בשבת.

אלא אי אמרת דמתניתין "לשהות" תנן, ולא הותר לשהות אלא על כירה גרופה, אזי תקשי על רב חלבו: **מה לי** השהה את התבשיל בתוכה, **מה לי** השהה על גבה, הרי בכל מקרה מדובר באופן שגרף את הגחלים ואין חשש שמא יחתה, ומדוע אסר לתת

חיסורי מיחסרא במשנה, הוכיחו התוס' שההלכה כמאן דאמר להחזיר תנן, ואילו לשהות מותר אף באינה גרופה וכחנניא, וכן פסק רש"י להלן. אבל הראשונים כתבו דאדרבה משום שצריך להידחק כל כך בפירוש המשנה משמע שההלכה כמאן דאמר לשהות תנן.

16. ולבית שמאי אין מחזירין אפילו חמין שהותרו בשהייה, וכל שכן תבשיל.

17. הבית יוסף [רנ"ג] מדקדק מדברי רש"י [בד"ה לא שנו] כי "על גבה" היינו על דפנות הכירה, ואפילו הקדירה שקועה בה, וממלאת את חלל הכירה הרי זה בכלל על גבה. ו"בתוכה" היינו שמונחת על קרקעית החלל שבתוך הכירה. והטור כתב ש"על גבה" היינו על שפתה, וכגון ששולי הקדירה עומדים על שפת הכירה, אבל אם הקדירה נמצאת מעט בתוך החלל הרי זה בכלל "בתוכה". וראה בב"ח שצ"ח שמדברי

התבשיל בתוך הכירה? (18)

אלא ודאי, מוכח מדברי רב חלבו דמתניתין להחזיר תנן.

דוחה הגמרא: לעולם יתכן שרב חלבו מפרש שהמשנה מדברת בדיני שהיה ולא בדיני חזרה, והא דמקשינן דבכירה גרופה מה לי תוכה ומה לי על גבה?

התירוץ הוא: **מי סברת כי רב חלבו, המחלק בין תוכה לעל גבה, ארישא קאי?** על מה שנאמר ברישא, שצריך להשהות על כירה גרופה וקטומה, ומתוך כך קשה לך, הרי בשהיה על גרופה אין חילוק בין תוכה לעל גבה.

אלא רב חלבו, **אסיפא קאי**, על מה שאמור

בסיפא: **ובית הלל אומרים, אף מחזירין את התבשיל לכירה גרופה.** ועל כך אמר רב חלבו **אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:** מה שאמרו בית הלל שמותר להחזיר לכירה גרופה, **לא שנו זאת אלא להחזיר על גבה.** אבל להחזיר תבשיל לתוכה, אסור. (19)

אבל לשהות בכירה גרופה וקטומה, אין חילוק בין תוכה לעל גבה, ושניהם מותרים.

ומביאה הגמרא ראייה כמאן דאמר "לשהות" תנן:

תא שמע: שתי כירות המתאימות, המחוברות יחד, וקיר של חרס מפריד ביניהם. **כירה אחת מהן היא גרופה וקטומה, ואחת, הסמוכה לה, היא כירה שאינה גרופה ואינה קטומה—**

רש"י בסמוך [ד"ה גבה] מבואר כהטור.

18. רש"י מפרש, שלמאן דאמר להחזיר תנן, מותר להשהות על כירה שאינה גרופה, ועל זה אמר רב חלבו שלהשהות בתוך הכירה שאינה גרופה זו הטמנה ברמץ. אבל למאן דאמר לשהות תנן, אין חסרון בהנחת הקדירה בתוך הכירה שכן אם הכירה גרופה אין בה חשש הטמנה. וכתב בחידושי הר"ן, שרש"י לשיטתו, דמפרש שהפרק כאן מדבר גם בדיני הטמנה, ולכן סבר שהנחת קדירה בתוך כירה שיש בה גחלים הוי הטמנה. והוסיף השיטה להר"ן בשם הרא"ה, דאף שבתנור מצינו שאם מניח בתוכו הוי הטמנה למרות שהוא גרופ וקטום, היינו משום שהבלו רב, אבל בכירה, שאינה חמה כל כך אם אין בה גחלים, אינו נקרא מטמין.

והתוס' מפרשים דלמאן דאמר לשהות תנן לא מיסתבר לחלק בין שהייה על גבה לבתוכה. וביארו התוס' רא"ש והר"ן, כיוון שהנחת

הקדירה נעשית בערב שבת אין סברא לחלק בכך, כיון שממילא אין בכירה הטמנה וכל החסרון הוא מיחזי כמבשל, וזה לא שייך בערב שבת. אבל למאן דאמר להחזיר תנן, והיינו בשבת עצמה, יש מקום לחלק בין על גבה לבתוכה, שבתוכה הוא מיחזי כמבשל ועל גבה לא. וראה בר"ן שהוסיף וביאר מדוע רש"י לא יכל לפרש כהתוס'.

19. לפירוש רש"י במשנה, שהחשש בחזרה לכירה שאינה גרופה הוא משום מיחזי כמבשל, צריך לומר שלהחזיר לתוכה יש חשש מיחזי כמבשל יותר מלהחזיר על גבה. אכן הר"ן נקט שלדברי רש"י מסקנת הגמרא שהחילוק בין מחזיר לתוכה לעל גבה הוא שבתוכה הוי הטמנה לכתחילה [למרות שהכירה גרופה], ועל גבה לא. ודלא כמבואר להלן לח ב ד"ה מחזירין. עיי"ש.

משהין על גבי גרופה וקטומה, ואין משהין על שאינה גרופה ואינה קטומה.⁽²⁰⁾

ומה הן משהין על הכירה הגרופה? בית שמאי אומרים: אין משהין עליה ולא כלום.

ובית הלל אומרים: משהין עליה רק חמין, אבל לא תבשיל.

ואם עקר את התבשיל מהכירה, דברי הכל לא יחזיר את התבשיל לכירה. דברי רבי מאיר.⁽²¹⁾

נמצא שלדברי רבי מאיר, נחלקו בית שמאי ובית הלל רק בדין שהיה, אבל בדין חזרה לכולי עלמא אסור להחזיר.

רבי יהודה אומר: בשני דברים נחלקו בית שמאי ובית הלל.

בדין שהיה — בית שמאי אומרים: בכירה גרופה מותר להשהות חמין, אבל לא תבשיל. ובית הלל אומרים: חמין ותבשיל.

ובדין חזרה — בית שמאי אומרים: נוטלין אבל לא מחזירין. ובית הלל אומרים אף מחזירין.⁽²²⁾

ומוכיחה הגמרא: אי אמרת בשלמא "לשהות" תנן, ומה ששינונו ברישא "לא יתן עד שיגרוף" פירושו לא ישהה, נמצא שנחלקו בית שמאי ובית הלל ברישא בדין שהיה, ובסיפא בדין חזרה, ולפי זה מתניתין מני, רבי יהודה היא, שכן גם רבי יהודה נקט שנחלקו בית שמאי ובית הלל בדין שהיה וחזרה.

אלא אי אמרת "להחזיר" תנן, והרישא של המשנה מדברת בדין חזרה על גבי כירה גרופה בשבת, אבל לשהות מותר אפילו על כירה שאינה גרופה,⁽²³⁾ אם כן יקשה, מתניתין מני? לא רבי יהודה ולא רבי מאיר, וכדמפרש ואזיל:

אי רבי מאיר — קשיא לבית שמאי בחדא. יש חילוק אחד בין תנא דמתניתין לרבי

עלמא לא יחזיר, ואילו במשנתנו מבואר שלבית שמאי אין מחזירין, ולבית הלל מחזירין בין חמין ובין תבשיל.

22. לדעת התוס', רבי יהודה מתיר לשהות רק בגרופה וקטומה, אבל בשאינה גרופה אסור אפילו מצטמק ורע לו. אבל הרשב"א נקט שמותר להשהות מצטמק ורע לו על כירה שאינה גרופה. וסברתו, כי מי שמתיר מצטמק ויפה לו על כירה שאינה גרופה, בודאי מתיר מצטמק ורע לו על כירה שאינה גרופה.

23. אלא שלבית שמאי מותר רק חמין ולבית הלל אף תבשיל, וכדאמרינן לעיל חיסורי מסרא והכי קתני.

20. ולהלן הגמרא דנה כיצד אפשר להניח על הכירה הגרופה הרי התבשיל שעליה מתחמם גם מזו שאינה גרופה.

21. יש ארבעה חילוקי דינים בין רבי מאיר למה שמבואר במשנתנו: א. לרבי מאיר, בית שמאי סברו אין משהין על כירה גרופה כלום, ואילו למשנתנו מותר להשהות חמין [בין אם להחזיר תנן ובין אם לשהות תנן]. ב. לרבי מאיר, בית הלל מתירין להשהות בכירה גרופה רק חמין, ולמשנתנו מותר להשהות חמין ותבשיל. ג. באינה גרופה, לרבי מאיר, בית שמאי ובית הלל אוסרים, ולמשנתנו אם להחזיר תנן. בית הלל מתירין בין חמין ובין תבשיל, ולבית שמאי רק חמין. ד. לענין חזרה, רבי מאיר נוקט שלכולי

להחזיר תנן] מותר להשהות גם על כירה שאינה גרופה וקטומה. (25)

ומתרצת הגמרא: **לעולם אימא לך "להחזיר" תנן**, ולא תיקשי מתניתין מני, כי אפשר לפרש שתנא דמתניתין הוא רבי יהודה, ותנא דידן סבר לה כרבי יהודה בחדא, ופליג עליה בחדא, וכדמפרש ואזיל: (26)

סבר לה כרבי יהודה בחדא, במה שמפרש את המחלוקת הראשונה של בית שמאי ובית הלל בשהיה **בחמין ותבשיל**, שלבית שמאי מותר להשהות רק חמין ולבית הלל חמין ותבשיל, ודלא כרבי מאיר שהתיר לבית הלל רק חמין ולבית שמאי ולא כלום.

וכמו כן תנא דמתניתין מתאים עם דברי רבי יהודה בביאור מחלוקת בין שמאי ובית הלל בדין **נוטלין ומחזירין**, שלבית הלל מחזירין על כירה גרופה ולבית שמאי אין מחזירין, ודלא כרבי מאיר שאמר לכולי עלמא אין מחזירין.

ופליג עליה תנא דמתניתין על רבי יהודה בחדא - דאילו תנא דידן סבר מותר לשהות [לבית הלל חמין ותבשיל, ולבית שמאי רק חמין], **ואף על פי שאינו גרוף וקטום. ורבי יהודה סבר**, כשם שלענין להחזיר הנידון הוא בכירה גרופה, כך בלשהות נמו, גרוף וקטום,

מאיר מהי דעת בית שמאי, ומשום כך אי אפשר לומר שהמשנה היא כרבי מאיר, שכן לדעתו בית שמאי אוסרים שהיה בשבת, בין בכירה גרופה ובין באינה גרופה, ואילו לפי משנתנו [אם להחזיר תנן] בית שמאי מתירין להשהות חמין אפילו בכירה שאינה גרופה, וכל שכן בגרופה.

ולבית הלל בתרתי, יש שני חילוקים בין תנא דמתניתין לרבי מאיר בדעת בית הלל:

א. לדברי רבי מאיר, בית הלל מתירין להשהות על כירה גרופה רק חמין, ואילו לתנא דמתניתין [אם להחזיר תנן] בית הלל מתירין להשהות על כירה שאינה גרופה חמין ותבשיל. (24)

ב. לדברי רבי מאיר, בית הלל אינם מתירים להחזיר כלל, ולתנא דמתניתין בית הלל מתירין להחזיר על כירה גרופה חמין ותבשיל.

וכן אי אפשר לפרש שהמשנה היא כרבי יהודה:

שכן **אי נפרש שהמשנה היא כדעת רבי יהודה, קשיא גרופה וקטומה**, כי רבי יהודה נקט שלדעת בית הלל מותר להשהות רק על כירה גרופה וקטומה ולתנא דמתניתין [אם

24. ובאמת יש כאן שני חילוקים, האם מותר להשהות על כירה שאינה גרופה, והאם מותר להשהות תבשיל. וראה במהר"ם שביאר, שכונת הגמרא בתרתי היינו בדין שהייה ובדין חזרה, ובחדא היינו בדין שהייה בלבד. וראה מהרש"א.

26. **רב האי גאון** נקט, שלדעת חנניא מותר להשהות על כירה שאינה גרופה תבשיל המבושל כמאכל בן דרוסאי ואילך, אבל משהגיע

25. הראשונים תמהו, מדוע לא תירצה הגמרא

אין. אבל אי לא גרוף וקטום, לא.

נמצא, שלמסקנא הגמרא נשארה בספק האם משנתנו לשהות תנן או להחזיר תנן.⁽²⁷⁾

איבעיא להו, כירה שאינה גרופה וקטומה, מהו לסמוך בה? האם דווקא להשהות בתוכה וגבה אסור, אבל לסמוך בה, שפיר דמי. או דילמא, לא שניא.⁽²⁸⁾

ומביאה הגמרא ראייה מברייטא שמותר לסמוך [ברייטא זו הובאה במלואה לעיל בראש העמוד]:

תא שמע: שתי כירות המתאימות, המחוברות יחד, וקיר של חרס מפסיק ביניהן, כאשר אחת מהכירות גרופה וקטומה, ואחת, הכירה השניה, שאינה גרופה וקטומה

ב. הרשב"א מפרש שלמאן דאמר לשהות תנן הספק הוא האם מותר להשהות סמוך לכירה, ולמאן דאמר להחזיר תנן הספק הוא האם מותר להחזיר סמוך לכירה.

ג. הרי"ף נקט שהספק הוא רק למאן דאמר להשהות תנן, והוכיח מכאן להלכה כמאן דמפרש את מתניתין דלשהות תנן ודלא כחנניא. והוכיח הרי"ף כדבריו מלשון הברייתא "תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך מאי", ומפורש שעל גבה אסור ללא גריפה וקטימה. ובעל המאור השיב על דבריו דאפשר שהספק הוא גם למאן דאמר להחזיר תנן הספק הוא גם בסמיכה וכדכתבו התוס' והרשב"א.

והרמב"ן במלחמות ורבינו יונה [הובא ברא"ש] ביארו, שראיית הרי"ף היא ממה שהוזכר בספק הגמרא הדין של "תוכה", ואם הגמרא נסתפקה גם למאן דאמר להחזיר תנן, לשם מה הוזכרה ההלכה שתוכה אסור בכירה שאינה גרופה דוקא, והרי אפילו אם הכירה היתה גרופה, גם היה אסור להחזיר לתוכה, וכדאמר רב חלב. ומכאן ראייה, שהגמרא דנה רק למאן דאמר להשהות תנן, ומשום כך נאמר, מאחר והכירה אינה גרופה, תוכה וגבה אסור, אבל אם לא היתה גרופה, היה מותר להשהות עליה.

וגם על הסבר זה השיב הרי"ף, שלעולם הספק הוא גם בחזרה למאן דאמר להחזיר תנן, והתלמוד האמת נקט, שתוכה אסור, למרות שגם

לכלל בישול גמור ומצטמק ויפה לו, יתכן שאפילו לחנניא אסור, מפני שבחיתוי מועט הוא מצטמק ויפה לו. ותמהו הרמב"ן והרשב"א על דבריו, מדוע הוצרכה הגמרא כאן לומר שהתנא דמתניתין סבר כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא, הלא אפשר שרבי יהודה דיבר במצטמק ויפה לו, ולכן אסר באינה גרופה וקטומה, ואילו המשנה מדברת במאכל בן דרוסאי, שמותר. ותירץ הרי"ף, מקתני "ומה הן משהין", ולא הוזכר שלרבי יהודה אפשר להשהות על כירה שאינה גרופה כמאכל בן דרוסאי, מוכח דפליג על חנניא. וכעין זה כתבו התוס' [לח א].

27. ובסוגיה להלן הבאנו את דברי הראשונים, שהוכיחו כל אחד לפי שיטתו, אם להחזיר או להשהות.

28. מצינו שלושה אופנים בראשונים בביאור ספק הגמרא:

א. התוס' מפרשים שלמאן דאמר מתניתין להשהות תנן אזי הספק הוא האם מותר להשהות מערב שבת סמוך לכירה וכן האם מותר להחזיר בשבת סמוך לכירה. ולמאן דאמר מתניתין להחזיר תנן פשיטא שמותר להשהות סמוך לכירה תבשיל שהוא כמאכל בן דרוסאי והספק הוא האם אפשר להשהות דבר שהוא פחות ממאכל בן דרוסאי, וכן האם אפשר להחזיר לכירה.

— משהיין תבשיל על גבי גרופה וקטומה, ואין משהיין על שאינה גרופה וקטומה.⁽²⁹⁾

והרי זה כסומך לכירה ומבואר שמותר לסמוך.⁽³⁰⁾

הרי שאפשר להשהות סמוך לכירה שאינה גרופה, שהרי הוא משהה על הכירה הגרופה ואף על גב דקא סליק ליה הבלא מאידך, עולה הבל מהכירה הסמוכה שאינה גרופה,

דוחה הגמרא: דילמא, לעולם אסור לסמוך לכירה שאינה גרופה. ומה שהותר להשהות בשתי כירות למרות שהוא סומך לכירה שאינה גרופה, כי שאני התב, דכיון

בכירה קטומה היה אסור להחזיר לתוכה.

כחנניא מותר לסמוך לכתחילה. ובביאור הלכה [רנ"ג ד"ה מותר] כתב, שמהברייתא כאן מוכח כדברי הדגמ"ר, שכן מבואר דלרבי יהודה מותר להחזיר בסמיכה. ועי"ש במשנ"ב [סקט"ו] ובשעה"צ [סק"כ] שלשיטת הבית מאיר, הרמב"ם סובר שאפשר לסמוך לכתחילה בשבת. וראה עוד בביאור הלכה בסוף הסימן שדחה את דברי הדגמ"ר והכריע כהגרע"א.

29. המשך הברייתא הובא בגמרא לעיל: "ומה הן משהיין רבי מאיר אומר וכו', ורבי יהודה אומר, בית שמאי אומרים נוטלים אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירים". ונמצא שלדברי רבי יהודה בית הלל מתירין להחזיר גם בסמיכה לאש שאינה קטומה. ולפי זה, לדעת התוס' שהספק הוא האם אפשר להחזיר בסמיכה בין למאן דאמר להשהות תנן ובין למאן דאמר להחזיר תנן, אפשר לפשוט את הספק — שמותר להחזיר בסמיכה. וכן כתב הרמב"ן במלחמות. אך אפשר שלאחר דחיית הגמרא כאן, שוב אין ראייה מברייתא זו. וכ"כ התוספת שבת. אבל הרשב"א כתב, על אף שבברייתא דשתי כירות משמע רק שמותר להשהות בסמיכה ולא נאמר דין חזרה, מכל מקום, מדרב יהודה נשמע לחנניא שמותר לסמוך.

30. הרשב"א הקשה לדעת בעל המאור [הובא בהערות למשנה], שאין צריך לגרוף את כל הכירה אלא די בסילוק הגחלים לצדדים, מה הנידון האם מותר לסמוך או לא, הרי אם אפשר להשהות ולהחזיר בכירה שיש בה גחלים ובלבד שלא יגע בהם, כל שכן שאפשר לסמוך לסמוך לה מן הצד שהוא רחוק יותר מהגחלים.

ותירץ הר"ן דבגריפה קא עביד מעשה ומסיח דעתו מלחתות, אבל בסמיכה שלא עשה מעשה אינו מסיח דעתו. ולפי זה העיר במנחת אריאל, הכיצד הוכיחה הגמרא מברייתא דשתי כירות שמותר לסמוך? הלא כאן עשה מעשה, שגרף את הכירה האחת והסיח דעתו מלחתות. וצריך לומר, כיון שיש כירה שאינה גרופה וממנה לא הסיח דעתו, עדיין יש לחוש שמא יחתה, ואינה דומה כירה שגרף את הגחלים לצדדין לשתי כירות הסמוכות. אבל המאירי כתב להדיא, "שאיין גוזרים בזו משום חברתה, שכל שהוא גורף וקוטם כבר הוא מראה שנוזהר הוא מלעבור", ומבואר, שהגריפה מועילה לגלות דעתו גם על שאינה גרופה.

והנה המג"א [רנ"ג ה] כתב שלפי השיטות הפוסקות כרבנן שמותר להשהות רק על כירה גרופה וקטומה, מותר להשהות בסמיכה על כירה שאינה גרופה רק בערב שבת. אבל בשבת עצמה, אסור. ולפוסקים כחנניא, מותר גם להחזיר בסמיכה.

ובביאור דבריו נחלקו האחרונים. הגרע"א כתב שלהפוסקים כרבנן אסור להחזיר אפילו תבשיל שהיה כבר על האש, ולפוסקים כחנניא מותר. והדגול מרבבה כתב, שלפוסקים כרבנן מותר להחזיר תבשיל שהיה על האש, אלא שאסור לסמוך לכתחילה בשבת, ולפוסקים

שמע מינה, לסמוך נמי דינו כמו להשהות [למ"ד לשהות תנן] ולהחזיר, שאם קטמה אין, מותר לסמוך, אבל לא קטמה לא.

ודוחה הגמרא את הראיה: ולמעמיד, לדברך שיש לדייק בדברי רב ספרא שאמר בריש דבריו קטמה, וכל האמור בהמשך הוא רק באופן זה, כיצד תפרש המשך הברייתא "נוטלין ממנה" דקתני, האם גם כאן נדייק כי דווקא אם קטמה, אין, מותר ליטול מהכירה, ואם לא קטמה, לא? הרי בוודאי שאין טעם לחלק בזה, שכן מותר ליטול מכירה אפילו אינה גרופה וקטומה.

דמידליא, הקדירה העומדת על הכירה הגרופה אינה סמוכה לדופן של הכירה שאינה גרופה אלא היא גבוהה ממנו, כיון שהיא גבוהה, שליט בה אוירא, (31) ולכן מותר להשהות עליה. (32)

ומביאה הגמרא ראייה נוספת שאסור לסמוך לכירה שאינה גרופה:

תא שמע מהא דאמר רב ספרא אמר רב חייא: כירה ואש על גבה, קטמה, ואחר כך חזרה האש ונתלבתה, סומכין לה, ומקיימין עליה, ונוטלין ממנה, ומחזירין לה, כי אף על פי שחזרה ונתלבתה, הרי היא כקטומה. (33)

[סק"כ] שמותר להחזיר בשבת. אבל מדברי המג"א עצמו [סק"ו] מבואר שלסוכרים כרבנן דחנניה אסור להחזיר בשבת, ועיין בבה"ל [ד"ה אף על פי] שתמה עליו, שכברייאתא מפורש שבשתי כירות מותר להחזיר בשבת.

33. למאן דאמר לשהות תנן, צריך ביאור, כיצד מותר להשהות על הכירה לאחר שחזרה ונתלבתה? ובתוס' [לז ב ד"ה ש"מ בתי' השני] מבואר שנתלבתה היינו שחזרה האש רק מעט ונשארה הקטימה דמעיקרא [ולא כמו חזרה והובערה להלן עמוד ב], וכן משמע קצת מדברי הרשב"א [לו ב] שכתב, "אין צריך לקטום עד שלא יהא האש ניכר בו, אלא כיון שקטם קצת מוכחא מלתא שהוא מתיאש ממנה ואינו רוצה בחתויו. ועוד אמרו, קטמה ונתלבתה, סומכין לה ומקיימין עליה, לומר שהיא כקטומה", ולכאורה, כונתו לסברת התוס', שנשארה מעט קטימה ודי במקצת קטימה. וכן משמע ברמב"ן שם.

אך יתכן לפרש, שאפילו אם בטלה הקטימה לגמרי, מותר להשהות ולהחזיר עליה מפני שכבר גילה בדעתו שמתיאש ואינו רוצה בחיתויו.

31. הריטב"א פירש, כיון שהניחה שם, גילה בדעתו שאינו מקפיד אם תהיה חמה כל כך, ולכן לא חששו שמא יחתה. אבל סמוך לדפנותיה, יתכן שדעתו לחממה, וחששו שמא יחתה בגחלים.

32. משמע לכאורה, שמותר להשהות בשתי כירות אפילו אם סמיכה אסורה, שכן כאן שליט בה אוירא. ולהלכה, דפסקינן שסמיכה מותרת, כל שכן שמותר להשהות בשתי כירות. והשו"ע הביא שמותר לסמוך קדירה כמסקנת הגמרא דפשטינן לקולא. והוסיף הרמ"א, שהוא הדין בשתי כירות. ותמה הט"ז, מה הוסיף הרמ"א, הא כל שכן הוא.

ויתכן לפרש, שיש רבותא בשתי כירות יותר על סמיכה על פי דברי הגרע"א בדעת המג"א, שלדעת הסוכרים דמתניתין להשהות תנן, אסור להחזיר בסמיכה לכירה שאינה גרופה, אבל בשתי כירות מותר להחזיר וכמפורש בברייתא, ומשום דשליט בה אוירא. וכן משמע מדברי המשנה ברורה, שלענין סמיכה לכירה הביא [סקט"ו] את מחלוקת הגרע"א עם הדגמ"ר והבית מאיר, ולענין שתי כירות נקט בפשיטות

מחזירין.

אלא הכא, מה שאמר רב ספרא "סומכין", לא יתכן שנאמר אטו מחזירין, כי **סומכין בחד מקום הוא**, ומקיימין בחד מקום הוא.

ואם כן, חוזרת ראיית הגמרא מדברי רב ספרא למקומה, ומותר לסמוך רק בכירה גרופה וקטומה.

ודנה הגמרא: **מאי הוי עלה?** האם הראיה מהברייתא דלעיל אכן נכונה או דחויה היא. (34)

ומביאה הגמרא ראייה שמותר לסמוך לכירה שאינה גרופה:

תא שמע: כירה שהפיקה בגפת ובעצים, סומכין לה את הקדירה גם אם לא גרף וקטם, ואין מקיימין, אין משהין עליה, אלא אם כן גרופה וקטומה. (35)

אלא בהכרח צריך לומר, כיון שלענין חזרה צריך קטימה, לכן נקט רב ספרא קטמה, אבל ליטול מהכירה, אין צריך שיטול דווקא מכירה קטומה. **אלא תנא** בברייתא **נוטלין משום מחזירין**. אבל לא צריך ליטול דווקא מכירה קטומה.

ואם כן, גם לענין סמיכה שנקט רב ספרא, אפשר לומר, **הכא נמי תנא "סומכין" משום "מקיימין"**. אבל לעולם מותר לסמוך גם אם לא קטם את האש.

אך תמהה הגמרא על דחייתה: **הכי השתא?** מהו הדמיון? והרי יש לחלק בין "נוטלין" ל"סומכים", ואפשר שנוטלים נאמר משום מחזירין, אבל סומכים לא.

כי בשלמא **התם**, מה שאמר רב ספרא "נוטלים", אפשר לומר כי **נוטלין ומחזירין בחד מקום הוא**, כי אי אפשר להחזיר אם לא נטל מעיקרא, לכן **תנא נוטלין משום**

להשהות ולהחזיר בנתלבתה הוא רק במבושל כל צרכו ולא באינו מבושל כל צרכו.

34. לשיטת הראשונים שהספק הוא גם למאן דאמר להחזיר האם מותר להחזיר בסמיכה, צריך לומר, שהגמרא דנה האם הראיה מהברייתא הקודמת נכונה ואז יהיה מוכח שאסור להחזיר, או שמא הראיה דחויה ויתכן שמותר להחזיר בסמיכה. אבל לפי הרי"ף, הגמרא דחתה את הראיה מהברייתא הנ"ל, ומעתה ראיית הגמרא היא רק לענין שהייה ואין ראייה לחזרה. ולדברי בעל המאור אפילו אם נפרש כהרי"ף עדיין יש ראייה למאן דאמר להחזיר משום דמשהייה לרבנן, נלמד לחזרה דחנניא. וראה הערה הבאה.

35. מברייתא זו הוכיח הרי"ף שהלכה כמאן

וכך צריך לפרש בדעת רש"י שכתב בד"ה "נתלבתה — חזרה והובערה", ומשמע שבטלה הקטימה לגמרי, ומכל מקום מותר להשהות מפני שגילה בדעתו שאינו רוצה לחתות.

אבל עדיין צריך ביאור, מדוע מותר להחזיר על כירה שנתלבתה? דבשלמא לשמא יחתה לא חששו מפני שהסיח דעתו, אך עדיין יש לחוש למיחזי כמבשל. והיה מקום לומר, שלדעת בית הלל אין חשש מיחזי כמבשל אלא רק שמא יחתה, וכשגילה בדעתו, לא חששו לזה. אבל **השער הציון** [רנג לז] נקט בדעת רש"י שהאיסור חזרה הוא מיחזי כמבשל, ולפי זה צריך ביאור מה ההיתר להחזיר בחזרה ונתלבתה. וצ"ל שלדעת רש"י בין נתלבתה ובין הובערה נשארת קצת קטימה. וצ"ע.

וראה ברמב"ן להלן שיתכן וההיתר

גחלים שעממו, נחלשו וכבו מעט, או שנתן עליה נעורת של פשתן דקה, הרי היא הכירה, נידונית בקטומה באפר, ומותר להשהות עליה.

ומוכח, שמותר לסמוך לכירה שאינה גרופה. (36)

אמר רב יצחק בר נחמני אמר רב אושעיא:

קטמה, את האש, וחזרה והובערה, משהין עליה חמין שהוחמו כל צורכו, ותבשיל שבישיל כל צורכו. ואף על פי שבטלה הקטימה. אבל אסור להשהות עליה חמין ותבשיל שלא נתבשלו כל צרכו. (37)

ומפרשת הגמרא: **שמע מינה** מדרב אושעיא, ב-ז ב-ז שלהניח תבשיל המבושיל כל צרכו, והוא מצטמק [מוסיף להתבשל] ויפה לו [ניחא

דאמר לשהות תנן, שכן נאמר בה מפורש: "ואין מקיימין אלא אם כן גרופה וקטומה". ואם כן מותר להשהות רק על כירה גרופה וקטומה. וכן מוכח מכאן שהספק הוא רק למאן דאמר לשהות האם מותר לשהות בסמיכה, אבל אם נפרש שהספק הוא גם האם מותר להחזיר [לתוס' בין אם לשהות תנן ובין אם להחזיר תנן, ולהרשב"א רק אם להחזיר תנן], כיצד אפשר להוכיח מברייתא זו שאפשר להחזיר בסמיכה, והרי הברייתא דיברה רק על דין שהייה ושמא רק להשהות הותר ולא להחזיר.

והרמב"ן ביאר, שראית הרי"ף היא מכך שהגמרא לא דחתה את הראיה דלמא לסמוך בשהייה תנן הרי שכל הספק מעיקרא היה רק על שהייה ולא על חזרה.

ובעל המאור השיב על דברי הרי"ף, שאין ראיה שצריך להשהות על כירה גרופה, שכן אפשר שברייתא זו היא אליבא דרבי יהודה דווקא שהצריך שהייה בגריפה וקטימה, אבל אין הלכה כמותו, וכן אפשר שהספק הוא גם האם מותר להחזיר בסמיכה, וראית הגמרא מהברייתא היא, דכשם שלרבי יהודה הותר להשהות בסמיכה כמו כן לחנניא הותר להחזיר בסמיכה. וכן כתב הרשב"א.

והרמב"ן ורבינו יונה דחו שאי אפשר לומר דמשהייה נלמד לחזרה, שכן חזרה חמורה משהייה, ואי אפשר ללמוד משהייה לרבי יהודה

לחזרה לחנניא.

ומדברי בעל המאור והרשב"א מבואר, שההיתר לסמוך לכירה שאינה גרופה אינו דומה להיתר של גריפה וקטימה, שהרי בגרוף וקטום מצינו חילוק בין שהייה לחזרה לענין תוכה, ועל כרחך שסמיכה אינה דומה כלל לדיני בישול על גבי כירה, ואם הותרה שהייה מותר גם חזרה. ואפשר שזוהו מקור דברי הדגול מרבכה שלמאן דאמר לשהות תנן מותר להחזיר בסמיכה, ולמאן דאמר להחזיר תנן מותר להחזיר אפילו לכתחילה בשבת, שכן אם סמיכה אינה מוגדרת כבישול בכירה אפשר אפילו להחזיר לכתחילה בשבת.

36. ויש לדון, האם אפשר לסמוך תבשיל שהוא פחות ממאכל בן דרוסאי, ומדברי התוס' ד"ה מהו מבואר שהספק הוא האם מותר להשהות פחות ממאכל בן דרוסאי, ולפי זה למסקנת הגמרא מותר, אבל הראשונים לא כתבו כן, ובמשנה ברורה [רנג טז] קדרה הסיק שמותר להשהות בפחות ממאכל בן דרוסאי, אבל מסתבר שלהחזיר מותר רק ממאכל בן דרוסאי ואילך.

וראה בסוגיית הגמרא להלן לח ב ראייה נוספת שמותר לסמוך לכירה שאינה גרופה.

37. לדברי התוס' בתחילת הפרק שאין חילוק